

11.11.11

VECHT MEE TEGEN ONRECHT

Vluchtelingenwerk
VLAANDEREN

PUSHED BACK

HOE PUSHBACKS EUROPEES BELEID WERDEN
EN WAT ER MOET GEBEUREN OM DAT TE VERANDEREN

11.11.11 & VLUCHTELINGENWERK VLAANDEREN • FEBRUARI 2021

INHOUD

1. Inleiding	3
2. Hoe pushbacks beleid werden	4
2.1 Griekenland – Turkije	5
2.2 Hongarije	6
2.3 De Balkan landen	7
2.4 Cyprus	8
2.5 Malta	8
2.6 Spanje	8
2.7 'Pullbacks' naar Libië	9
3. Betrokkenheid Frontex	9
3.1 Mensenrechten op papier	9
3.2 Mechanismen voor mensenrechten schieten tekort	10
3.3 'Mensenrechten-omertà' in de organisatiecultuur	11
3.4 Fundamental Rights Monitors	12
4. Voorstel monitoringmechanisme	12
5. Conclusie en aanbevelingen	13

ABSTRACT

Het aantal pushbacks aan de Europese buitengrenzen nam de voorbije jaren zorgwekkend toe. Uit de frequentie van de incidenten en het aantal lidstaten dat erbij betrokken blijkt dat pushbacks een systematische en structurele praktijk geworden zijn in het EU-migratiebeleid. De aanhoudende rapporten over pushbacks wijzen op een systematisch falen van de EU om respect af te dwingen voor één van de meest fundamentele mensenrechten. In deze paper schetsen 11.11.11 en Vluchtelingenwerk Vlaanderen de problematiek en schuiven we beleidsaanbevelingen naar voor om de rechten van mensen op de vlucht aan de Europese grenzen beter te beschermen. We kijken daarbij naar het functioneren van Frontex en naar de voorstellen van de Commissie voor de oprichting van een mechanisme om rapporten over pushbacks te monitoren en verifiëren en om overtredingen aan te pakken.

METHODOLOGIE

11.11.11 sprak voor de totstandkoming van deze paper met verschillende onderzoekers, ngo's, organisaties die deel uitmaken van het Frontex Consultative Forum on Fundamental Rights en een ex-werknemer van Frontex.

Deze paper kwam tot stand in samenwerking met Vluchtelingenwerk Vlaanderen.

COLOFON

Auteur: Flor Didden

Met medewerking van: Willem Staes, Naima Charkaoui, Louise Van Damme

Lay-out: Bart Missotten

Foto cover: Yannis Behrakis / Reuters

Verantwoordelijke uitgever: Els Hertogen, Vlasfabriekstraat 11, 1060 Brussel

1. INLEIDING

Het aantal pushbacks aan de Europese buitengrenzen nam de voorbije jaren zorgwekkend toe. Pushbacks zijn praktijken waarbij mensen op de vlucht aan de grens worden tegengehouden en teruggestuurd zonder dat ze de kans krijgen om bescherming aan te vragen. Vaak gaan pushbacks gepaard met geweld en de vernietiging of afname van persoonlijke bezittingen.

Ngo's, mensenrechtenorganisaties en media rapporteerden de voorbije twee jaar een toenemend aantal pushbacks in de Balkanlanden, Griekenland (zowel over zee als op de landgrens), Hongarije, Cyprus en Malta. Internationale organisaties zoals de VN Vluchtelingenorganisatie (UNHCR)¹ en de VN Mensenrechtencommissaris (OHCHR)² uitten in 2020 meermaals hun bezorgdheid hierover. Het fundamentele rechtenagentschap van de EU (FRA) waarschuwde in maart 2018 al voor een toename van pushbacks in verschillende Europese lidstaten.³ Op 28 januari 2021 trok UNHCR aan de alarmbel over de 'aanval op het recht op asiel' in de EU. Het agentschap riep EU-lidstaten op om pushbackpraktijken te onderzoeken.⁴

Uit de frequentie van de incidenten en het aantal lidstaten dat erbij betrokken is, o.a. via zogenaamde 'kettingrefoulement' waarbij meerdere landen betrokken zijn, blijkt dat pushbacks een **systematische en structurele praktijk** geworden zijn in het EU-migratiebeleid. Doorheen 2020 communiceerde Frontex systematisch dalende aankomsten aan de EU buitengrenzen.⁵ Hoewel de pandemie daarvoor een deels verklarende factor kan zijn, zijn deze cijfers niet los te zien van de illegale pushbackpraktijken. Tienduizenden mensen zijn het slachtoffer.

De aanhoudende rapporten over pushbacks wijzen op een **systematisch falen van de EU om respect af te dwingen voor één van de meest fundamentele mensenrechten**. Er is dringend actie nodig om internationaal recht en het principe van non-refoulement af te dwingen. De onderhandelingen voor het **Nieuwe EU Pact voor Asiel en Migratie** bieden daarvoor de ideale gelegenheid. Het voorstel van de Europese Commissie met verschillende verordeningen en aanbevelingen wordt op dit moment besproken door de Europese Raad en het Europees Parlement.

In deze paper schetsen we de problematiek en schuiven we beleidsaanbevelingen naar voor om de rechten van mensen op de vlucht aan de Europese grenzen beter te beschermen. We kijken daarbij naar het **functioneren van Frontex** en naar de voorstellen van de Commissie voor de oprichting van een **mechanisme om rapporten over pushbacks te monitoren en verifiëren en om overtredingen aan te pakken**. We pleiten daarbij ook voor een **Europese zoek- en reddingsoperatie** op de Middellandse Zee, meer **veilige en legale toegangswegen** en een **reset van de samenwerking met Libië**.

2. HOE PUSHBACKS BELEID WERDEN

Het recht om asiel aan te vragen is **verankerd in het internationaal⁶ en Europees⁷ recht**. Het Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens (EVRM) verbiedt expliciet collectieve uitwijzingen.⁸ Het principe van non-refoulement, dat de uitwijzing verbiedt van personen naar landen waar hun veiligheid in gedrang kan komen, is verankerd in de VN Vluchtelingen Conventie⁹ het Handvest van de grondrechten van de EU¹⁰ en het EVRM¹¹. Hiermee waarborgt men dat er voorafgaand aan elke beslissing een specifiek onderzoek plaatsvindt en dat er geen algemene maatregel tot uitzetting kan worden genomen. Ook de EU Schengen Border Code, die de binnenkomsten aan de buitengrenzen van de Schengenzone reguleert, bepaalt dat EU-lidstaten moeten handelen in overeenstemming met het Europees recht en 'de verplichtingen inzake toegang tot internationale bescherming en meer bepaald het principe van non-refoulement'.¹²

Alle EU-lidstaten zijn gebonden door deze verdragen. Dit houdt in dat mensen de mogelijkheid moeten krijgen om in de EU internationale bescherming te zoeken. Voorafgaand aan elke uitwijzing dient een individuele inschatting gemaakt te worden over mogelijke veiligheidsrisico's voor de persoon in kwestie.

Ondanks dit duidelijke juridische kader, zijn pushbacks in de Europese Unie helaas geen nieuw gegeven. Al jaren worden mensen teruggestuurd naar landen buiten de EU, zonder dat hen de kans geboden wordt om asiel aan te vragen. De laatste jaren zijn ze evenwel in frequentie toegenomen. Dit laat toe om te spreken over een systematiek. De **Europese Commissie** bleef lange tijd stil over rapporten over dergelijke systematische pushbacks.¹³ In maart 2020 werd Griekenland nog uitdrukkelijk bedankt door Commissievoorzitter Ursula Von der Leyen als "schild van Europa" toen de Griekse overheid mensen met geweld tegenhield aan de grens.¹⁴ De positie van EU Commissaris voor Binnenlandse Zaken Ylva Johansson evolueerde naarmate de publieke druk toenam. In juli 2020 riep ze op tot een onderzoek naar pushbacks aan de Grieks-Turkse grens: "We cannot protect our borders by violating people's rights".¹⁵ Toen er steeds meer bewijsmateriaal kwam over de betrokkenheid van Frontex bij meerdere pushbacks riep Johansson op tot een onderzoek en een behoorlijk functioneren en rapporteren van Frontex: "There can be no room for mistrust from citizens, from member states, from the commission towards Frontex, because that will weaken the agency."¹⁶ Ook het Europees parlement uitte meermaals forse kritiek op Frontex en Frontex directeur Fabrice Leggeri.¹⁷

We gaan hier in op rapporten en meldingen van pushbacks, sinds januari 2018, in Griekenland, Hongarije, de Balkan, Cyprus, Malta, en Spanje. We staan ook stil bij de betrokkenheid van het Europese grensagentschap Frontex.

Naast de pushbacks aan de buitengrenzen van de EU, zijn er ook pushbacks tussen EU-lidstaten onderling en zogenaamde '**kettingrefoulement**' waarbij meerdere lidstaten betrokken zijn. Zo stuurt Italië regelmatig mensen aan de grens terug naar Slovenië die vervolgens worden teruggestuurd naar Kroatië dat op haar beurt mensen naar Bosnië stuurt.¹⁸ We beperken ons hier echter tot pushbacks van EU-lidstaten naar derde landen.

2.1. GRIEKENLAND – TURKIJE

Het aantal rapporten over pushbacks van Griekenland naar Turkije, zowel op zee als aan de Grieks-Turkse landsgrens, nam de laatste jaren sterk toe.

PUSHBACKS OVER LAND

Pushbacks aan de Grieks-Turkse landsgrens zijn veelvoorkomend. De Evros rivier vormt de natuurlijke landsgrens tussen Griekenland en Turkije. Langs beide zijden van de rivier bevindt zich een zwaarbewaakte militaire bufferzone. In deze zone bevinden zich de meeste detentiecentra en grenswachtposten. Dat maakt het voor onafhankelijke onderzoekers moeilijk om het gebied te monitoren.

Toch slaagden verschillende media en ngo's erin om pushbacks te rapporteren.

- In december 2018 brachten de **Griekse ngo's Greek Council for Refugees, Human Rights 360° en ARSIS** een rapport naar buiten met 39 getuigenissen over pushbacks. Verschillende getuigen werden slachtoffer van fysiek en verbaal geweld. Het rapport besluit uit de frequentie van de feiten dat pushbacks een 'nieuwe normaliteit' geworden zijn.¹⁹
- Onderzoek van de Britse onderzoeksgroep **Forensic Architecture** in november 2019 slaagde er aan de hand van getuigenissen, satellietbeelden, foto's, video's en 3D modellen in om de pushbackoperaties haarfijn in kaart te brengen. Getuigen beschrijven hoe hun telefoons, documenten en andere bezittingen in beslag genomen werden of in de rivier gegooid en hoe ze geslagen en gefolterd werden. Forensic Architecture besluit uit het onderzoek dat deze praktijken wijdverspreid en systematisch zijn.²⁰
- Video-onderzoek van de Duitse krant **Der Spiegel** in december 2019 toont hoe gemaskeerde mannen in september 2019 mensen in een rubberboot van de Griekse naar de Turkse oever van de Evros transporteren. De feiten werden bevestigd door verschillende Griekse politie- en militaire agenten.²¹
- In maart 2020 rapporteerde **Human Rights Watch (HRW)** op basis van getuigenissen van 21 migranten hoe zij probeerden om Griekenland binnen te komen aan de Evros rivier maar met geweld werden teruggeduwd naar Turkije. De getuigen beschrijven hoe ze werden gestampt en geslagen door gewapende en gemaskeerde mannen. Daarbij werden elektrische schokken toegediend en bezittingen (zoals geld, telefoons en rugzakken) gestolen. Sommigen onder hen ondernamen verschillende pogingen en werden elke keer opnieuw teruggestuurd. De getuigen beschreven samen 38 pushback incidenten waar alles bij elkaar 4.000 mensen bij betrokken waren. HRW geeft aan dit cijfer een aantal dubbeltellingen kan bevatten.²²
- Onderzoek naar de gewelddadige incidenten aan de Grieks-Turkse grens in maart 2020 van **Der Spiegel** bracht aan het licht hoe bij die acties een Pakistaanse man gedood werd en verschillende mensen gewond raakten. Het onderzoek naar de afkomst van de kogels wijst eenduidig in de richting van de Griekse grenswachters.²³
- Daarnaast zijn er rapporten over pushbacks naar Turkije van asielzoekers – meestal mannen – die zich ver in het Griekse binnenland bevinden, soms honderden kilometers van de grens. Ook hierbij wordt regelmatig geweld gebruikt.
 - **Border Violence Monitoring Network (BVLN)**, een netwerk van mensenrechtenorganisaties in de Balkan en Griekenland, documenteerde 194 zulke gevallen tussen maart en april 2020.²⁴
 - In juli 2020 rapporteerde **Human Rights watch** hoe zes mensen in Thessaloniki door de politie werden gearresteerd en 400 km verder naar de grens met Turkije werden gebracht.²⁵
 - De Griekse organisaties **Josoor** en **Mobile Info Team** verzamelden honderden getuigenissen van mensen die in Griekenland werden opgepakt en uitgezet naar Turkije.²⁶

Gezien de moeilijke omstandigheden waarin deze rapporten tot stand kwamen is het duidelijk dat de gedocumenteerde pushbacks slechts het topje van de ijsberg zijn, waarachter een veelvoud aan feiten onopgemerkt blijft.

PUSHBACKS OP ZEE

Sinds maart 2020 werden op de Egeïsche zee tussen Griekenland en Turkije verschillende pushbacks gerapporteerd. De Griekse kustwacht zet daarbij opblaasbare reddingsbootjes zonder motor of aansturing in. Deze bootjes worden tot in de Turkse wateren gesleept en vervolgens dobberend achtergelaten. Deze pushbacks werden o.a. door Der Spiegel²⁷, Alarm Phone²⁸ en Aegean Boat Report²⁹ gerapporteerd. Aegean Boat Report documenteerde in 2020 in totaal 324 pushbacks, waarbij 9741 mensen betrokken waren.³⁰ De Griekse autoriteiten gaven hierover geen verklaringen.³¹

Opvallend is dat deze pushbacks plaats vonden in de zone die het hart vormt van de **Frontex Joint Operation Poseidon**. Het EU-grensagentschap heeft daarvoor patrouilleboten, vliegtuigen en helikopters ter beschikking. Hoewel Frontex zelf alle betrokkenheid ontkent, werd deze zwart op wit aangetoond met video- en satellietmateriaal door Der Spiegel (zie verder 'Betrokkenheid Frontex').³²

INTERNATIONALE REACTIES

In maart 2020 uitte het **Anti-Foltering Comité** van de Raad van Europa (COE) haar bezorgdheden over de 'consistente en geloofwaardige' rapporten over pushbacks. Het comité riep de Griekse overheid op om deze pushbacks te voorkomen. Daarnaast stelde het comité ook de betrokkenheid van Frontex in vraag bij operaties op zee waarbij boten met migranten werden verhinderd om de Griekse eilanden te bereiken.³³

In de zomer van 2020 uitte ook de **Internationale Organisatie voor Migratie (IOM)**³⁴ en de **VN Vluchtelingenorganisatie (UNHCR)** meermaals hun bezorgdheid over 'het toenemend aantal geloofwaardige rapporten dat mannen vrouwen en kinderen informeel teruggestuurd werden naar Turkije'. De organisaties riepen Griekenland op om zich te onthouden van deze praktijken en deze rapporten te onderzoeken.³⁵ Ook **EU Commissaris Ylva Johansson**³⁶ en de Europese Parlementsleden van het **Civil Liberties Committee** riepen daartoe op.³⁷

2.2. HONGARIJE

De EU-lidstaat waar pushbacks het meest openlijk gebeuren is ongetwijfeld Hongarije. Niet alleen vinden die al vele jaren plaats, in juli 2016 nam het land zelfs een wet aan die de Hongaarse politie expliciet toelaat om mensen naar Servië terug te sturen zonder individuele beoordeling. De Hongaarse politie publiceert zelf cijfers met betrekking tot het aantal pushbacks. Sinds 2016 voerde Hongarije meer dan 50.000 pushbacks uit.³⁸ In december 2020 oordeelde het **Europees Hof van Justitie**, na een inbreukprocedure van de Europese Commissie, dat deze wet een schending is van het Europees recht.³⁹ Sinds de publicatie van dit vonnis rapporteerde de Hongaarse politie meer dan 4.400 pushbacks.⁴⁰

Mensenrechtenorganisaties rapporteerden de laatste jaren hoe deze pushbacks systematisch gepaard gingen met geweld. Mensen getuigden over stok- en vuistslagen en aanvallen door honden.⁴¹ Een rapport van **Save the Children**, dat **1,376 getuigenissen** bevat **van kinderen over pushbacks aan de Europese buitengrenzen** in 2018, beschrijft hoe de Hongaarse politie jongeren vier tot vijf uur vast hield, hen sloeg, met pepperspray besproei-

de, koud water over hen goot en liet bijten door honden alvorens hen terug naar Servië te sturen.⁴² Hongarije lanceerde in 2016 ook een **'border hunting programme'** waarbij vrijwilligers getraind werden om de grens te 'bewaken'.⁴³ Media rapporteerden dat ook gewerschoten werden gelost om migranten af te schrikken.⁴⁴

De **Mensenrechtencommissaris** van de Raad van Europa Dunja Mijatović uitte in haar rapport na een terreinbezoek in februari 2019 ernstige bezorgdheden over 'repeated reports of excessive violence by the police during the forcible removals of foreign nationals'.⁴⁵ Ook hier rezen vragen over de **aanwezigheid van Frontex**. Volgens de Hongaarse mensenrechtenorganisatie Hungarian Helsinki Committee sloot Frontex vier jaar lang de ogen voor gedocumenteerde mensenrechtenschendingen.⁴⁶

Op 27 januari 2020 kondigde Frontex aan haar activiteiten in Hongarije stop te zetten. Dit in lijn met art 46 (4) van de Frontex Regulation die voorziet in een terugtrekking van de activiteiten en de financiering in geval van 'violations of fundamental rights or international protection obligations related to the activity concerned that are of a serious nature or are likely to persist'.⁴⁷ Het Frontex Consultative Forum on Fundamental Rights, dat Frontex adviseert inzake mensenrechten, drong al sinds 2016 aan op een stopzetting.⁴⁸ Het is de eerste keer dat Frontex overgaat tot een opschorting van de activiteiten op basis van dit artikel.

2.3. DE BALKAN LANDEN

Toen Hongarije in 2015 een grenshek installeerde langs de grenzen met Servië en Kroatië ontstond geleidelijk een nieuwe migratieroute naar de EU via Bosnië-Herzegovina en Kroatië. De twee landen delen een 950 km lange en poreuze grens. In deze bosrijke omgeving waren pushbacks de voorbije jaren schering en inslag.

- Tussen januari en september 2019 rapporteerde **UNHCR**, samen met partnerorganisaties, 384 pushback incidenten waarbij in totaal 2.674 mensen betrokken waren.⁴⁹
- In maart 2019 publiceerde **Amnesty International** een rapport op basis van 94 getuigenissen, dat aantoonde dat pushbacks aan de Kroatisch-Bosnische grens een systematische praktijk zijn. Een derde van de geïnterviewden werd slachtoffer van geweld door de Kroatische politie. Verschillende mensen getuigen hoe ze verplicht werden om zich op straat uit te kleden. Hoewel de meerderheid van de getuigen mannen zijn, zijn ook vrouwen en kinderen het slachtoffer. Veel vrouwen en kinderen rapporteerden paniekaanvallen en misselijkheid tijdens het proces.⁵⁰
- Eind 2019 ondernam de **VN Rapporteur over de Mensenrechten van Migranten** Felipe González Morales een missie naar Bosnië. In zijn end-of-mission statement beschrijft hij de gewelddadige pushbacks vanuit Kroatië en hoe migranten geslagen werden met stokken, opgejaagd door honden, ontnomen van hun kledij en blootvoets terug naar Bosnië gestuurd worden.⁵¹
- In maart 2020 stelde het **Europees Hof voor de Rechten van de Mens** verschillende vragen aan Kroatië over pushbacks naar Bosnië na verschillende klachten van Syriërs die verdedigd werden door de ngo's Pro Asyl en ECCHR.⁵²
- In juni 2020 bracht **Amnesty International** de getuigenissen naar buiten van een groep van 16 mensen op de vlucht die brutaal werden vastgebonden, geslagen en door Kroatische officieren. De agenten vuurden met hun wapens in de lucht, sloegen de mannen met metalen stokken en besmeerden hen met voedselresten om hen te vernederen.⁵³

- In mei 2020 publiceerde de Britse krant **The Guardian** foto's van mannen aan de Kroatisch-Bosnische grens die, naar alle waarschijnlijkheid door de Kroatische autoriteiten, met spray-verf op het hoofd gemarkeerd werden. Een techniek die volgens lokale ngo's gebruikt wordt om hen te identificeren en vernederen.⁵⁴
- Tussen januari en november 2020 rapporteerde de ngo **Danish Refugee Council** 15,672 pushbacks van Kroatië naar Bosnië. In 60% van de gevallen was daarbij sprake van geweld.⁵⁵
- **Lokale mensenrechtenorganisaties** kaarten ook aan hoe door de EU gefinancierde technologie (zoals drones en warmtecamera's) in Kroatië wordt ingezet om pushbacks te faciliteren.⁵⁶

Ook in **Bulgarije** werden de voorbije jaren pushbacks naar Turkije gerapporteerd.⁵⁷

2.4. CYPRUS

Een relatief nieuw gegeven zijn pushbacks vanuit Cyprus naar Libanon en Turkije, waarbij de Cypriotische kustwacht boten met migranten verhindert om aan te meren in Cyprus.⁵⁸

- In September 2020 rapporteerde **Human Rights Watch** dat de Cypriotische kustwacht op één week tijd meer dan 200 migranten terugstuurde naar Libanon zonder hen de kans te geven om asiel aan te vragen.⁵⁹
- De ngo **Euromed Rights** rapporteerde honderden pushbacks naar Turkije in 2020.⁶⁰
- **UNHCR** uitte meermaals bezorgdheden over deze trend. Ook het **Europees Hof voor de Rechten van de Mens** stelde hierover vragen aan de Cypriotische regering.⁶¹

2.5. MALTA

Vanuit Maltese wateren werden in 2020 verschillende pushbacks uitgevoerd richting Libië.

- In September 2020 beschreef **Amnesty International** de pushback van een boot in nood met 63 inzittenden in Maltese wateren. De Maltese regering betaalde daarvoor een Libische vissersboot in de Maltese haven om de mensen terug naar Libië te brengen. Toen de boot Libië bereikte, waren vijf inzittenden overleden. De overlevenden kwamen terecht in het Libische detentiecentrum Trik-al-Sikka, dat bekend staat voor zijn erbarmelijke leefomstandigheden en misbruik van migranten. De Maltese autoriteiten bevestigden later dat zij de operatie hadden gecoördineerd.⁶²
- De ngo **Alarm Phone** rapporteerde in 2019 en 2020 nog verschillende andere pushbacks door de Maltese autoriteiten.⁶³

De pushback operaties werden onder meer bekritiseerd door UNHCR, dat herhaalde dat Libië geen veilige haven is voor mensen op vlucht.⁶⁴

2.6. SPANJE

In de Spaanse enclaves Ceuta en Melilla vinden al vele jaren pushbacks plaats naar Marokko. Ook in 2019 vonden volgens de Europese koepel van vluchtelingenorganisaties ECRE honderden pushbacks plaats. In 2018 ging het om duizenden gevallen.⁶⁵

2.7. 'PULLBACKS' NAAR LIBIË

Naast deze rechtstreekse pushbacks organiseren de EU en de lidstaten ook een vorm van onrechtstreekse, gedwongen terugkeer. Dit door de Libische kustwacht te ondersteunen (met trainingen, boten, uniformen, satelliettelefoons) om mensen die Libië ontvluchtten te onderscheppen op zee en terug aan wal te brengen. **Sinds 2017 werd daarvoor meer dan 57 miljoen euro aan Europese steun toegekend, via het European Trust Fund for Africa.⁶⁶ Ook Italië besteedde bijna 40 miljoen euro aan grensbewaking in Libië.⁶⁷**

De EU trok haar reddingsschepen terug uit deze regio maar ook hier is **Frontex** betrokken, dat via de lucht informatie doorgeeft aan de Libische kustwacht over de locatie van de boten. Volgens The Guardian zijn de Frontex vliegtuigen 'de ogen en de oren' geworden van de Libische 'interception force'.⁶⁸

Duidelijk is alleszins dat de Libische kustwacht zonder deze EU-steun niet in staat zou zijn om te opereren. Er wordt daarom gesproken over "pullbacks" met medewerking van de Italiaanse autoriteiten en de EU.⁶⁹

De samenwerking met de Libische kustwacht laat de donkerste kant zien van de 'Fort Europa' politiek die de EU de laatste jaren gevoerd heeft. **VN-rapporten wijzen al vele jaren op de systematische, grove schendingen van de mensenrechten van migranten in Libië.** De rapporten bevatten huiveringwekkende getuigenissen van foltering, seksueel geweld, afpersing, uithongering en slavernij van vrouwen, mannen en kinderen. In officiële detentiecentra rekruteren werkgevers migranten voor dwangarbeid met medeplichtigheid van de autoriteiten.⁷⁰ Het is duidelijk dat **Libië geen veilig land** is naar waar mensen kunnen worden teruggestuurd. In 2020 en 2021 herhaalden IOM⁷¹, UNHCR⁷² en de VN Mensenrechtencommissaris hun oproep om geen mensen terug te sturen naar Libië.⁷³

3. BETROKKENHEID FRONTEx

In 2020 werd de betrokkenheid van het Europese grensagentschap Frontex bij verschillende pushbacks aangekaart. **Frontex kent sinds 2015 een enorme groei.** De nood aan versterking van Frontex bleek de voorbije jaren een van de weinige dossiers in het EU-migratiebeleid waarover een grote eensgezindheid bestond bij de lidstaten. Het budget groeide van 142 miljoen in 2015 tot 460 miljoen euro in 2020. In 2019 kreeg het agentschap de opdracht om tegen 2027 een korps van 10.000 inzetbare agenten aan te werven.⁷⁴

3.1 MENSENRECHTEN OP PAPIER

In 2019 werd een **nieuwe regelgeving** aangenomen die de uitvoerende macht van Frontex versterkt door o.a. geografische beperkingen te schrappen. **Mensenrechten** zitten vrij sterk verankerd in deze regelgeving. Frontex moet de mensenrechten en het vluchtelingenrecht 'in al haar activiteiten nakomen'. Fundamentele rechten vormen een sleutelcomponent in de definitie van Europees geïntegreerd grenzenmanagement. Medewerkers hebben de verplichting om schendingen van de fundamentele rechten te melden. Frontex heeft de verplichting om deze incidenten te onderzoeken. In geval van systematische schendingen van de mensenrechten in een land voorziet de Regulation in een opschorting van de operaties.⁷⁵

Toch is het duidelijk dat de aanwezigheid van Frontex in de praktijk op heden er niet in slaagt om de situatie op het terrein te verbeteren. De blijvende aanwezigheid van het agentschap in landen als Hongarije werd lange tijd verantwoord door te suggereren dat die de situatie zou verbeteren. Het Frontex Consultative Forum on Fundamental Rights stelde echter jaar na jaar vast dat **de situatie er niet op vooruitging terwijl Frontex het aantal medewerkers aan de Hongaars-Servische grens verhoogde.**⁷⁶ Een rapport van Hungarian Helsinki Committee (HHC) toont hoe de formele klachten, met betrekking tot 17 individuen, die HHC overmaakte aan Frontex nauwelijks beantwoord werden. Als er al een onderzoek werd ingesteld kon het tot 35 maanden duren eer er resultaten kwamen. Volgens HHC sloot Frontex jarenlang de ogen voor stevig gedocumenteerde en systematische schendingen van de mensenrechten. HHC noemt de Frontex **mensenrechtenmechanismen 'shockingly ineffective.'**⁷⁷

Hetzelfde verhaal tekent zich af in **Kroatië** waar Frontex de grensregio monitort vanuit de lucht. Het agentschap rapporteerde honderden 'illegale' oversteken van de grens maar geen enkele schending van de mensenrechten. Volgens voormalig de Kroatische Minister van Binnenlandse Zaken 'sluit de EU de ogen als het op pushbacks en het respect voor internationaal recht aankomt!' Een stilte die de Kroatische regering alleen maar aanmoedigt om op hetzelfde pad verder te gaan.⁷⁸

In sommige gevallen gaat het verder en is er sprake van **rechtstreekse betrokkenheid**:

- Dit was duidelijk het geval in de Egeïsche Zee waar Der Spiegel de betrokkenheid van Frontex onomstotelijk kon aantonen.⁷⁹
- Ook in de Evros regio (Griekenland) vermelden 9 getuigenissen de betrokkenheid van Frontex agenten bij pushbacks. Het gaat vooral over Duitse agenten.⁸⁰
- Ook met betrekking tot pushbacks naar Libië wezen ngo's op betrokkenheid van Frontex, dat via vliegtuigen informatie doorgaf over boten in de Maltese reddingszone.⁸¹

Ondanks een duidelijk mandaat aan Frontex om mensenrechtenschendingen te rapporteren, vinden deze schendingen dus toch plaats. De Frontex monitoring van mensenrechtenschendingen is niet effectief. Daarnaast slaagt het agentschap er niet in om betrokken actoren ter verantwoording te roepen en is het in sommige gevallen zelfs medeplichtig.

3.2 MECHANISMEN VOOR MENSENRECHTEN SCHIETEN TEKORT

Frontex beschikt nochtans over verschillende mechanismen om te waken over mensenrechten in haar activiteiten. Het '**Serious Incident Reporting**' systeem (SIR) is een intern systeem om belangrijke incidenten, zoals mensenrechtenschendingen te rapporteren. Daarnaast is er een **individueel klachtenmechanisme** waarop slachtoffers zich kunnen beroepen. In de praktijk worden beide mechanismen echter nauwelijks gebruikt.

In 2018 bijvoorbeeld werden er door Frontex slecht 3 'Serious Incidents' gerapporteerd tegenover duizenden pushbacks die werden gerapporteerd door ngo's en media. Dit 'bijna verwaarloosbare aantal' roept volgens het Consultative Forum vragen op over de effectiviteit van het SIR mechanisme. Ook het **aantal individuele klachten dat werd genoteerd in 2018 was met 10 gevallen erg laag.**⁸² Het is opvallend dat de Europese Commissie voortgaat op deze rapporten om beschuldigingen over pushbacks van de hand te doen (zie bvb. de verklaring van de Commissie naar aanleiding van het gewelddadige op-

trede aan de Grieks-Turkse grens in maart 2020: ‘the Agency did not receive any Serious Incident Report that would substantiate the allegations in this regard’⁸³. Ook Frontex wees naar het lage aantal SIR om haar aanwezigheid in Hongarije te verantwoorden.⁸⁴ Dit terwijl onderzoekers wijzen op de enorme tekortkomingen van de mechanismen.

Dat werd heel duidelijk bij de incidenten op de **Egeïsche zee**. De interne rapportering van Frontex bevat verschillende incidenten die qua tijd en locatie perfect overeenkomen met incidenten die door ngo's als pushbacks worden beschreven, inclusief getuigenissen over gewelddadig optreden. Alleen werden de incidenten niet op die manier geïnclassificeerd in het Frontex monitoringsysteem en kwamen ze niet tot het niveau van ‘Serious Incident’. Onderzoekers van Teesside University en het Irish Centre for Human Rights bestudeerden 20 zulke incidenten en tonen aan hoe deze systematisch geklasseerd werden als ‘Prevention of departure’ met telkens de volgende verklaring “altered course on her own initiative/will and headed towards the Turkish coasts” of “the Turkish Coast Guard took over responsibility”. Volgens de onderzoekers gebeurt deze ‘business-as-usual’ manier van rapporteren in standaard sjablonen met rigide voorbestemde vakjes meestal door agenten in de coördinatiecentra en niet door de agenten op de schepen zelf. Volgens de onderzoekers laat deze rapportering toe dat **“pushbacks get translated into mundane logs and thus, brought within the remit of everyday border enforcement and legality.”**⁸⁵ Ook de Werkgroep Fundamentele Rechten die de Frontex Board in november 2020 oprichtte om de beschuldigingen aan het adres van Frontex te onderzoeken, wijst in haar tussentijds rapport op **onduidelijkheden met betrekking tot de definitie van ‘prevention of departure’** en vraagt om deze te herzien. Uit dit rapport blijkt eveneens dat het regelmatig gebeurde dat, wanneer Frontex vliegtuigen een boot gespot hadden in Griekse wateren en de Griekse kustwacht daarover inlichtte, deze laatste eenmaal ter plaatse aan Frontex vroeg om verder te vliegen, vaak via een andere route dan de geplande, zagezegd omdat zij de situatie ‘onder controle’ hadden.⁸⁶

Ook onderzoek naar de interne rapportering van Frontex in de **Evros regio** wijst op stevige tekortkomingen. Daar werden slechts 6 SIR gerapporteerd tussen 2017 en 2019. Volgens Frontex werden er geen individuele klachten ingediend. Daarvoor bestaan verschillende redenen zoals gebrekkige toegankelijkheid, onduidelijke procedures, de afwezigheid van klachtenformulieren in de betrokken regio en de vrees voor represailles. Om het onderzoek naar de SIR af te handelen rekent Frontex bovendien op de politiediensten in de betrokken lidstaten die vaak zelf betrokken partij zijn. De rol van Frontex daarbij is erg vaag omschreven als “to follow up”. De timing waarbinnen die onderzoeken moeten gebeuren en mogelijke gevolgen wanneer een lidstaat geen sluitende antwoorden biedt, zijn niet omschreven. In alle zes SIR in de Evros regio concludeerde Frontex uiteindelijk dat er geen overtreding was nadat de Griekse politie aangaf dat er ‘onvoldoende bewijs’ was.⁸⁷ Een grondige hervorming van dit systeem is nodig om een einde te maken aan deze straffeloosheid en om gerechtigheid te bieden aan de slachtoffers.

3.3 ‘MENSENRECHTEN-OMERTÀ’ IN DE ORGANISATIECULTUUR

Daarnaast is er sprake van een **organisatiecultuur** die de rapportering van schendingen ontmoedigt. Der Spiegel spreekt over een echte ‘omertà’ als het op pushbacks aankomt. In oktober 2020 verklaarden Zweedse agenten dat een Frontex officier hen ontraadde om een SIR op te maken nadat ze getuige waren van een pushback door de Griekse autoriteiten in de buurt van Chios.⁸⁸ Ook The New York Times bracht getuigenissen van vier anonieme ambtenaren over Frontex agenten die hen hadden afgeraden om pushbacks te rapporteren of zelfs initiële alarmsignalen tegenhielden.⁸⁹ Volgens berichtgeving in de Griekse krant

Kathimerini zou Directeur Leggeri zijn personeel hebben gewaarschuwd dat rapporten over pushbacks 'geen weg naar populariteit of promotie zijn'. Het monitoringsysteem zou volgens een klokkenluider opzettelijk omslachtig ontworpen zijn.⁹⁰

Interne onderzoeken leveren vaak niet de verhoopde resultaten op. Frontex is daarin in grote mate afhankelijk van de samenwerking met nationale overheden die in deze niet onafhankelijk zijn en weinig te winnen hebben bij het aan het licht brengen van onregelmatigheden. Opvallend is dat bijvoorbeeld ook Griekenland en Hongarije lid zijn van de werkgroep die werd opgericht door de Frontex Board om pushbacks te onderzoeken.⁹¹ Het Europees Parlement besliste op 29 januari 2021 om een eigen onderzoek op te starten naar mensenrechtenschendingen door Frontex.⁹²

3.4 FUNDAMENTAL RIGHTS MONITORS

Op dit moment zijn er slechts 12 mensen aan de slag voor het Fundamentele Rechten bureau van Frontex. Dit is een **zware onderbezetting** in verhouding met de enorme uitdagingen en het mensenrechtenmandaat dat wordt uitgezet in de Frontex Verordening. Om te beantwoorden aan toenemende kritiek over mensenrechtenschendingen **werd in juni 2020 beslist om 40 Fundamental Rights Monitors aan te werven** tegen december 2020.⁹³ Vandaag zijn deze nog steeds niet aangesteld. Dit kwam Frontex Directeur Fabrice Leggeri op stevige kritiek van de Commissie te staan. Volgens Commissaris Johansson heeft Frontex ruim de tijd gehad om werk te maken van deze aanwervingen.⁹⁴ Volgens berichtgeving van Politico zou de vertraging grotendeels toe te wijzen zijn aan de kabinetschef van Leggeri, De La Haye Joussetin die deze rekrutering 'niet als een prioriteit zag'.⁹⁵ Daarnaast is het belangrijk dat deze monitors in een veilige omgeving overtredingen kunnen melden. Het huidige SIR systeem biedt geen bescherming maar stelt hen bloot aan interne kritiek.

4. VOORSTEL MONITORINGMECHANISME

Het is duidelijk dat een grondige interne hervorming van Frontex nodig is. Daarnaast is er ook een onafhankelijke speler nodig met een duidelijk mensenrechtenmandaat die waakt over wat er gebeurt aan de grenzen van de EU en die los van Frontex opereert. In het voorstel voor een nieuwe Screeningverordening, dat deel uitmaakt van het nieuwe EU Pact voor Asiel en Migratie en beoogt om reeds aan de buitengrenzen de slaagkansen van eventuele asiel-aanvragen van migranten op korte termijn te beoordelen, doet de Europese Commissie een voorstel in die richting. **De Commissie wil een onafhankelijk monitoringmechanisme oprichten dat claims over mensenrechtenschendingen aan de grenzen moet onderzoeken.** Volgens artikel 7 van deze verordening moet elke lidstaat zo'n mechanisme opzetten om de nakoming van internationaal recht tijdens de screening te garanderen. Lidstaten moeten ook werk maken van voldoende waarborgen om de onafhankelijkheid van dit mechanisme te waarborgen.⁹⁶

Het is echter cruciaal dat de draagwijdte van dit mechanisme zich niet beperkt tot de screeningprocedure zelf. De meeste pushbacks vinden plaats buiten de officiële grensposten op zee en in de natuur. Ook daar moet dit mechanisme actief zijn. Daarnaast is het belangrijk om organisaties te betrekken die onafhankelijk zijn van de overheden die de pushbacks uitvoeren.⁹⁷

5. CONCLUSIE EN AANBEVELINGEN

De gerapporteerde pushbacks vormen slechts het topje van de ijsberg. Duidelijk is dat het aantal jaar na jaar toeneemt. In die mate dat pushbacks een stevige pijler zijn geworden in het EU-grenzenbeleid, met een duidelijke impact op het aantal officieel geregistreerde aankomsten in Europa en het aantal geregistreerde aanvragen voor internationale bescherming. Duizenden mensen zijn het slachtoffer. Misbruik en geweld zijn een rode draad. Hoewel er een wettelijk kader bestaat om mensen die via irreguliere kanalen (*bij gebrek aan legale toegangswegen is dit voor velen de enige optie*) naar de EU komen te beschermen tegen refoulement, blijft de praktijk voortbestaan. Rapporten over pushbacks worden systematisch ontkend door de betrokken actoren en de straffeloosheid is totaal.

Dringende actie is nodig om hier een eind aan te maken. Een grondige reset van Frontex is nodig om mensenrechten centraal te plaatsen. De monitoring en bescherming van de buitengrenzen moet mogelijk zijn zonder schendingen van de mensenrechten.

We vragen aan de **Belgische regering** om in dit dossier een voortrekkersrol te spelen in de EU. In het regeerakkoord engageert de Belgische regering zich tot het versterken van de Europese samenwerking. 'De Europese instellingen, zoals Frontex, moeten daarbij de grondrechten, evenals de internationale verplichtingen, waaronder SAR en Safety of Life at Sea (SOLAS) respecteren' zo stelt het regeerakkoord. 'Ons land zal deze principes verdedigen bij de onderhandelingen over het komende EU Pact on Migration and Asylum.'⁹⁸

1. ZORG VOOR EEN GRONDIGE RESET VAN FRONTEX MET:

- Een **organisatiecultuur** die absolute prioriteit geeft aan het respecteren en promoten van de mensenrechten. Dat impliceert een Frontex leiding die hier actief werk van maakt;
- Een beter **systeem van monitoring van incidenten** met:
 - een verplichte **rapportering van alle relevante (kwalitatieve en kwantitatieve) gegevens**, zoals bijvoorbeeld hoe de mogelijkheid om asiel aan te vragen werd gegarandeerd.
 - een sterkere **betrokkenheid van het bureau van de Fundamental Rights Officer** in een **veilige omgeving** om te rapporteren over schendingen.
 - meer duidelijkheid over de **rol van Frontex tijdens het onderzoek van nationale autoriteiten** naar incidenten en de mogelijke gevolgen wanneer zij geen sluitende antwoorden bieden;
- Een versterking van het individuele **klachtenmechanisme** en de toegankelijkheid ervan;
- Een ambitieus **actieplan** om mensenrechten te garanderen en te promoten in alle activiteiten van de organisatie;
- Meer **transparantie** door op regelmatige basis publiek te rapporteren over incidenten en klachten en de opvolging daarvan;
- De onmiddellijke **aanwerving van Fundamental Rights Monitors** met een stevig en onafhankelijk mandaat binnen de organisatie;
- De **opschorting van operaties** in landen waar het non-refoulement principe systematisch geschonden wordt.

2. ZET EEN ONAFHANKELIJK MONITORINGMECHANISME OP OM OVERTREDINGEN OP TE SPOREN EN AAN TE PAKKEN:

- Kies voor een voldoende grote **draagwijdte** van dit mechanisme zodat alle grensregio's gemonitord worden. Geografische of procedurele beperkingen kunnen de effectiviteit van het mechanisme ondergraven. Ook grensoverschrijdende operaties in niet EU-lidstaten moeten mogelijk zijn.
- Garandeer de **onafhankelijkheid** van het mechanisme door onafhankelijke organisaties (zoals nationale mensenrechtenorganisaties, ombudsman organisaties, ngo's en internationale organisaties) te betrekken.
- Zorg ervoor dat betrokken actoren ter **verantwoording** worden geroepen, dat slachtoffers toegang tot justitie krijgen en dat overtredingen effectief **bestraft** worden. De Europese Commissie moet in staat zijn om te schrappen in EU-budgetten voor lidstaten die systematisch overtredingen begaan.

3. MAAK WERK VAN EEN EUROPESE REDDINGSOPERATIE OP DE MIDDELLANDSE ZEE MET:

- een stevige, **gecoördineerde reddingscapaciteit** in handen van de Europese Unie met een mandaat om actief op zoek te gaan en mensen veilig aan wal te brengen
- een einde aan de **criminalisering** van en de intimidatie tegen ngo's die levens redden op zee.
- Een voorspelbaar **mechanisme voor de ontschepping** en de verdeling van de opvang tussen de verschillende lidstaten.

4. EEN RESET VAN DE SAMENWERKING MET LIBIË MET:

- Een **opschorting van de operationele steun aan de Libische kustwacht** tot er garanties zijn met betrekking tot respect voor de rechten van migranten. Dit betekent onder meer de vrijlating van migranten uit de Libische detentiecentra;
- Ondersteuning voor de ontwikkeling van een **Libisch beleid inzake asiel en migratie** dat in lijn is met de mensenrechten. Dit betekent onder meer de stopzetting van automatische detentie en de criminalisering van irreguliere binnenkomst en de ontwikkeling van een asielsysteem.

5. VERGROOT DE LEGALE MIGRATIEMOGELIJKHEDEN:

- Voor mensen die bescherming zoeken met:
 - Een structureel **hervestigingsbeleid** met hogere quota
 - Een coherent en transparant beleid rond **humanitaire visa**
 - Een soepele en toegankelijke procedure **gezinshereniging**
- Een ambitieus beleid inzake **arbeidsmigratie** dat mogelijkheden biedt voor hoog, midden én praktisch geschoolde mensen;⁹⁹
- Meer mogelijkheden voor **studentenmigratie**.

EINDNOTEN

- 1 UNHCR, 21/07/2020. <https://www.unhcr.org/gr/en/16207-unhcr-concerned-by-pushback-reports-calls-for-protection-of-refugees-and-asylum-seekers.html>
- 2 UN News, 8/05/2020. <https://news.un.org/en/story/2020/05/1063592>
- 3 FRA, 26/03/2018. <https://fra.europa.eu/en/news/2018/migrant-pushbacks-growing-concern-some-member-states>
- 4 UNHCR, 28/01/2021. <https://www.unhcr.org/news/press/2021/1/601121344/unhcr-warns-asylum-under-attack-eu-ropes-borders-urges-end-pushbacks-violence.html>
- 5 Frontex, 16/10/2020. <https://frontex.europa.eu/media-centre/news-release/situation-at-eu-external-borders-detections-down-in-september-8Vx0vo>
- 6 Art. 14 Universele Verklaring Rechten van de Mens. <https://www.un.org/en/universal-declaration-human-rights/>
- 7 Schengen Borders Code (art. 3, 4 en 14) <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex%3A32016R0399>
- 8 EVRM, art 4. Protocol No 4. https://www.echr.coe.int/documents/convention_nld.pdf
- 9 Verdrag betreffende de status van vluchtelingen, art 33. https://www.cgvs.be/sites/default/files/content/download/files/verdrag_van_geneve.pdf
- 10 Handvest van de grondrechten van de EU, art 19 (2). <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/NL/TXT/?uri=celex-:12012P/TXT>
- 11 Art. 3 EVRM. https://www.echr.coe.int/documents/convention_nld.pdf
- 12 Schengen Border Code, Art 4. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/HTML/?uri=CELEX:32016R0399&from=EN>
- 13 EU Observer 23/06/2020. <https://euobserver.com/opinion/148687>
- 14 Europese Commissie, 3/03/2020. https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/statement_20_380
- 15 Europees Parlement, 06/07/2020. <https://www.europarl.europa.eu/news/es/press-room/20200703IPR82627/investigate-pushbacks-of-asylum-seekers-at-the-greek-turkish-border-meps-demand>
- 16 Euronews, 20/01/2021. <https://www.euronews.com/2021/01/20/eu-migration-chief-urges-frontex-to-clarify-push-back-allegations>
- 17 Europees Parlement, 26/11/2020. <https://www.europarl.europa.eu/news/en/press-room/20201126IPR92509/meps-to-grill-frontex-director-on-agency-s-role-in-pushbacks-of-asylum-seekers>
- 18 Tussen januari en oktober zouden volgens de Gouverneur van de Italiaanse grensprovincie Friuli Venezia-Giulia 1,321 mensen terug naar Slovenië gestuurd zijn. The New Humanitarian, 17/11/2020. <https://www.thenewhumanitarian.org/news-feature/2020/11/17/europe-italy-bosnia-slovenia-migration-pushbacks-expulsion>
- 19 Hareact, 14/12/2018. <https://hareact.bordermonitoring.eu/2018/12/14/report-the-new-normality-continuous-pushbacks-of-third-country-nationals-on-the-evros-river/>
- 20 Forensic Architecture. <https://forensic-architecture.org/investigation/evros-situated-testimony>
- 21 Der Spiegel, 13/12/2019. <https://www.spiegel.de/international/globalsocieties/greece-videos-show-pparent-illegal-pushback-of-migrants-a-1301228.html>
- 22 HRW, 17/03/2020. <https://www.hrw.org/news/2020/03/17/greece-violence-against-asylum-seekers-border>
- 23 Der Spiegel, 8/05/2020. <https://www.spiegel.de/international/europe/greek-turkish-border-the-killing-of-muhammad-gulzar-a-7652ff68-8959-4e0d-9101-a1841a944161>
- 24 Border Violence, 5/05/2020. <https://www.borderviolence.eu/press-release-documented-pushbacks-from-centres-on-the-greek-mainland/>
- 25 HRW, 16/07/2020. <https://www.hrw.org/news/2020/07/16/greece-investigate-pushbacks-collective-expulsions>
- 26 Mobile Infoteam, 15/11/2020. <https://www.mobileinfoteam.org/pushbacks>
- 27 Der Spiegel, 16/06/2020. <https://www.spiegel.de/international/europe/videos-and-eyewitness-accounts-greece-apparently-abandoning-refugees-at-sea-a-84c06c61-7f11-4e83-ae70-3905017b49d5?fbclid=IwAR1n8fArQpa-WbRvi-y9uekYarbkVGpborVxr3oRsln04t7Z-OQ3WDaCGpuY>
- 28 Alarm Phone, 14/10/2020. <https://alarmphone.org/en/2020/10/14/aegean-regional-analysis-28-february-30-september-2020/#pushbacks>
- 29 Aegean Boat Report, 13/12/2020. <https://aegeanboatreport.com/2020/12/13/another-documented-pushback/>
- 30 Aegean Boat Report, Annual Report 2020, <https://aegeanboatreport.com/annual-reports/>
- 31 Just Security, 22/05/2020. <https://www.justsecurity.org/70309/tents-at-sea-how-greek-officials-use-rescue-equipment-for-illegal-deportations/>
- 32 Der Spiegel, 23/10/2020. <https://www.spiegel.de/international/europe/eu-border-agency-frontex-complicit-in-greek-refugee-pushback-campaign-a-4b6cba29-35a3-4d8c-a49f-a12daad450d7>
- 33 COE, 19/11/2020. <https://www.coe.int/en/web/cpt/-/council-of-europe-s-anti-torture-committee-calls-on-greece-to-reform-its-immigration-detention-system-and-stop-pushbacks>
- 34 <https://greece.ion.int/en/news/ion-alarmed-over-reports-pushbacks-greece-eu-border-turkey>
- 35 UNHCR, 12/06/2020. <https://www.unhcr.org/news/briefing/2020/6/5ee33a6f4/unhcr-calls-greece-investigate-pushbacks-sea-land-borders-turkey.html>
- 36 EU Observer, 8/07/2020. https://euobserver.com/migration/148878?utm_source=euobs&utm_medium=email
- 37 Europees Parlement, 06/07/2020. <https://www.europarl.europa.eu/news/en/press-room/20200703IPR82627/investigate-pushbacks-of-asylum-seekers-at-the-greek-turkish-border-meps-demand>

- 38 HHC, 17/12/2020. <https://www.helsinki.hu/en/hungarys-legalisation-of-push-backs-in-breach-of-eu-law-according-to-the-court-of-justice-of-the-european-union/>
- 39 CJEU, 17/12/2020. <https://curia.europa.eu/jcms/upload/docs/application/pdf/2020-12/cp200161en.pdf>
- 40 <https://euobserver.com/migration/150744>
- 41 HRW, 20/09/2016. <https://www.hrw.org/news/2016/09/20/hungary-failing-protect-vulnerable-refugees>
- 42 Save The Children, 24/12/2018. <https://www.savethechildren.net/article/hundreds-children-report-policeviolence-eu-borders>
- 43 Reuters, 09/03/2020. <https://www.reuters.com/article/us-europe-migrants-hungary-borderhunters-idUSKBN16G2ED>
- 44 Info Migrants, 29/01/2020. <https://www.infomigrants.net/en/post/22414/shots-fired-as-migrants-try-to-break-through-hungary-serbia-border>
- 45 COE, 21/05/2019. <https://rm.coe.int/report-on-the-visit-to-hungary-from-4-to-8-february-2019-by-dunja-mija/1680942f0d>
- 46 Info Migrants, 13/01/2021. <https://www.infomigrants.net/fr/post/29624/frontex-accused-of-complicity-in-hungarian-pushbacks-declared-illegal-by-eu>
- 47 Official Journal of the European Union, 14/11/2019. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/HTML/?uri=CELEX:32019R1896&from=EN>
- 48 Frontex, 2020. https://frontex.europa.eu/assets/Partners/Consultative_Forum_files/Frontex_Consultative_Forum_annual_report_2019.pdf?fbclid=IwAR0rH7s4VASZ-gR523YihNcDjlKCQdlYmrFWMkjcAopZwwGdaxVdcP164A
- 49 UNHCR, 10/2019. <https://data2.unhcr.org/en/documents/details/71703>
- 50 Amnesty International, 2019. <https://refugee-rights.eu/wp-content/uploads/2020/06/refugee-rights-europe-push-backs-balkan-route-pushed-to-the-edge-amnesty-international.pdf>
- 51 OHCHR, 1/10/2019. <https://www.ohchr.org/EN/NewsEvents/Pages/DisplayNews.aspx?NewsID=25088&LangID=E>
- 52 ECHR, 16/03/2020. <https://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22itemid%22:%5B%22001-202733%22%5D%7D>
- 53 Amnesty International, 11/06/2020. <https://www.amnesty.eu/news/croatia-fresh-evidence-of-police-abuse-and-torture-of-migrants-and-asylum-seekers/>
- 54 The Guardian, 12/05/2020. <https://www.theguardian.com/global-development/2020/may/12/croatian-police-accused-of-shaving-and-spray-painting-heads-of-asylum-seekers>
- 55 The Guardian, 14/01/2020. <https://www.theguardian.com/global-development/2021/jan/14/journeys-of-hope-what-will-migration-routes-into-europe-look-like-in-2021>
- 56 Border Violence, 28/01/2021. <https://www.borderviolence.eu/ohchr-submission-the-role-of-technology-in-illegal-push-backs-from-croatia-to-bosnia-herzegovina-and-serbia/>
- 57 HRW, 10/01/2016. <https://www.hrw.org/news/2016/01/20/bulgaria-pushbacks-abuse-borders> en <https://www.josoor.net/post/pushbacks-and-a-loss-of-human-rights>
- 58 RPW, 10/2020. https://11.be/sites/default/files/2020-10/RPW-okt_2020-Trapped_in_between_Lebanon_and_Syria.pdf
- 59 HRW, 29/09/2020. <https://www.hrw.org/news/2020/09/29/cyprus-asylum-seekers-summarily-returned>
- 60 Euromed Rights, 02/2020. https://euromedrights.org/wp-content/uploads/2021/02/Submission-Special-Rapporteur-pushbacks_Cyprus_EuroMed-Rights.pdf
- 61 DW, 16/09/2020. <https://www.dw.com/en/refugee-pushbacks-by-cyprus-draw-attention-from-eu-un/a-54908678>
- 62 Amnesty International, 7/09/2020. <https://www.amnesty-international.be/nieuws/malta-gebruikt-illegale-tactieken-tegen-vluchtelingen-en-migranten-op-zee>
- 63 Alarm Phone, 15/03/2020. https://alarmphone.org/en/2020/03/15/returned-to-war-and-torture/?post_type=release_type=post
- 64 UNHCR Libya, 15/04/2020. <https://twitter.com/UNHCRLibya/status/1250433528979795973>
- 65 Asylum in Europe, 07/2020. https://asylumineurope.org/wp-content/uploads/2020/07/report-download_aida_es_2019update.pdf
- 66 Europese Commissie, 16/07/2020. https://ec.europa.eu/neighbourhood-enlargement/news_corner/news/eu-delivers-support-border-management-libya_en
- 67 Info Migrants, 07/02/2020. <https://www.infomigrants.net/en/post/22578/agreement-between-italy-and-the-libyan-coast-guard-renewed-for-three-years>
- 68 The Guardian, 12/03/2020. <https://www.theguardian.com/world/2020/mar/12/revealed-the-great-european-refugee-scandal>
- 69 Myria, 07/2019. <https://www.myria.be/files/Myriadoc-9-NL.pdf>
- 70 OHCHR, 20/12/2018. <https://www.ohchr.org/Documents/Countries/LY/LibyaMigrationReport.pdf>
- 71 IOM, 04/09/2020. <https://www.iom.int/news/libya-considers-its-ports-unsafe-disembarkation-migrants>
- 72 UNHCR, 20/01/2021. <https://www.unhcr.org/news/press/2021/1/600837294/iom-unhcr-shipwreck-libya-claims-40-lives.html>
- 73 UN News, 08/05/2020. <https://news.un.org/en/story/2020/05/1063592>
- 74 Politico, 21/01/2021. <https://www.politico.eu/article/frontex-growing-pains-europe-migration-border-coast-guards-hiring-chaos/>
- 75 European Border and Coast Guard (EBCG) Regulation 2019/1896. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A32019R1896>
- 76 Frontex, 2020. https://frontex.europa.eu/assets/Partners/Consultative_Forum_files/Frontex_Consultative_Forum_annual_report_2019.pdf?fbclid=IwAR0rH7s4VASZ-gR523YihNcDjlKCQdlYmrFWMkjcAopZwwGdaxVdcP164A

- 77 HHC, 8/01/2021. <https://www.helsinki.hu/wp-content/uploads/Frontex-human-rights-mechanisms.pdf>
- 78 Der Spiegel, 18/11/2020. <https://www.spiegel.de/international/europe/croatia-video-documents-illegal-refugee-push-backs-a-294b128d-4840-4d6b-9e96-3f879b0e69af>
- 79 Der Spiegel, 23/10/2020. <https://www.spiegel.de/international/europe/eu-border-agency-frontex-complicit-in-greek-refugee-pushback-campaign-a-4b6cba29-35a3-4d8c-a49f-a12daad450d7>
- 80 Respond Migration, 1/08/2020. <https://respondmigration.com/blog-1/what-is-frontex-doing-about-illegal-pushbacks-in-evros>
- 81 Amnesty International, 7/09/2020. <https://www.amnesty-international.be/nieuws/malta-gebruikt-illegale-tactieken-tegen-vluchtelingen-en-migranten-op-zee>
- 82 Frontex, 2020. https://frontex.europa.eu/assets/Partners/Consultative_Forum_files/Frontex_Consultative_Forum_annual_report_2019.pdf?fbclid=IwAR0rH7s4VASZ-gR523YihNcDjIKCQdlYmrFWMkjcAopZwwGdaxVdcP164A
- 83 Twitter Tineke Strik, 9/07/2020. https://twitter.com/Tineke_Strik/status/1281239413704593408/photo/2
- 84 Respond Migration, 1/08/2020. <https://respondmigration.com/blog-1/what-is-frontex-doing-about-illegal-pushbacks-in-evros>
- 85 Oxford University Faculty of Law, 13/01/2021. <https://www.law.ox.ac.uk/research-subject-groups/centre-criminology/centreborder-criminologies/blog/2021/01/validating-border>
- 86 Statewatch, 19/01/2021. <https://www.statewatch.org/media/1814/frontex-wg-push-backs-preliminary-report.pdf>
- 87 Respond Migration, 1/08/2020. <https://respondmigration.com/blog-1/what-is-frontex-doing-about-illegal-pushbacks-in-evros>
- 88 Financial Times, 19/01/2021. <https://www.ft.com/content/32d464ad-1efb-4b6b-ad43-427d05e01852>
- 89 New York Times, 26/11/2020. <https://www.nytimes.com/2020/11/26/world/europe/frontex-migrants-pushback-greece.html>
- 90 Statewatch, 01/2020. <https://www.statewatch.org/news/2021/january/eu-frontex-director-accused-of-misleading-parliament-over-fundamental-rights-obligations/>
- 91 Frontex, 26/11/2020. https://frontex.europa.eu/assets/Key_Documents/MB_Decision/2020/MB_Decision_39_2020_on_the_establishment_of_the_Management_Board_Working_Group_FRaLO.pdf?fbclid=IwAR3hvT6TWiU1ouE1eGn_Z7JjHHrg_bQjNrpQocAt2MvcAJJ_KFLdiYskdDY
- 92 EU Observer, 1/02/2021. <https://euobserver.com/migration/150772>
- 93 Frontex, 10/06/2020. <https://frontex.europa.eu/media-centre/news/news-release/frontex-and-fra-agree-to-establish-fundamental-rights-monitors-OBabL6>
- 94 EuroNews, 20/01/2021. <https://www.euronews.com/2021/01/20/eu-migration-chief-urges-frontex-to-clarify-push-back-allegations>
- 95 Politico, 21/01/2021. <https://www.politico.eu/article/frontex-growing-pains-europe-migration-border-coast-guards-hiring-chaos/>
- 96 Europese Commissie, 23/09/2020. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/HTML/?uri=CELEX:52020P-C0612&from=EN>
- 97 ECRE, 11/2020. <https://www.ecre.org/wp-content/uploads/2020/11/FINAL-Statement-IBMM-November-2020.pdf>
- 98 Belgium.be, 30/09/2020. https://www.belgium.be/sites/default/files/Regeerakkoord_2020.pdf
- 99 11.11.11, 06/2018. <https://11.be/sites/default/files/2020-12/11.dossier-Arbeidsmigratie-juni2018.pdf>

CONTACT

FLOR DIDDEN

Beleidsmedewerker Migratie

T +32) (0)2 536 11 95

M +32) (0)2 485 24 30 77

Flor.Didden@11.be

11.11.11

Koepel van de Vlaamse Noord-Zuidbeweging

Vlasfabriekstraat 11

1060 Brussel

www.11.be